

# ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ И РАЗВОЈА ПРЕДЕЛА ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА "КОСМАЈ"

за период (2008-2012)  
(резиме)

---

## 1. СТАТУС ПРЕДЕЛА ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА "КОСМАЈ"

На основу извршених истраживања и дефинисаних предлога Завода за заштиту природе Србије, на предлог Секретаријата за заштиту животне средине града Београда, на основу члана 42. Закона о заштити животне средине (Сл.гл.РС бр.66/91,83/92,53/93,67/93,48/94,53/95) и члана 31. Статута града Београда (Сл.лист града Београда бр.14/04 и 30/04), донела је РЕШЕЊЕ (бр.501-890/05-XIII-01 од 26.12.2005.год.) о стављању под заштиту природног добра "Космај".

Природно добро "Космај" ставља се под заштиту као предео изузетних одлика ради очувања и унапређења живописних пејзажних обележја и примарних предеоних вредности, структуре и квалитета шума, разноврсности и богатства биљног и животињског света и станишта, квалитета вода, земљишта и ваздуха, добара културне баштине и њиховог амбијента, стварања услова за одрживи развој туризма, рекреације и пољопривреде, односно планског уређења и коришћења простора и изградњу објеката за те намене (члан 1. Решења о заштити Предела изузетних одлика "Космај").

Укупна површина заштићеног природног добра износи 3.514,50 хектара, од тога је 688,30 ха у државној својини и 2.826,20 ха у приватној и другм облицима својине.

На основу члана 9. Решења, Скупштина града Београда, управљање, односно старање, поверила је Јавном предузећу "Србијашуме" - Београд, Шумском газдинству "Београд", Шумској управи "Липовица".

Старалац заштићеног природног добра има низ обавеза и дужности у области управљања Пределом изузетних одлика "Космај" односно има обавезу да:

- заштићено природно добро чува у складу са мерама заштите и коришћења прописаних Законом и Решењем о стављању под заштиту;
- у случају настанка промена које заштићено природно добро могу уништити, оштетити или нарушити његова битна својства да без одлагања обавести организацију за заштиту природе и надлежни инспекцијски орган;

- обележи заштићно природно добро и стара се да непрекидно буде обележено на прописан начин;
- организује чуварску службу;
- уређује, санира и одржава нешумске површине на земљишту у државној својини, изузев објеката и простора манастира, непокретних културних добара и објеката и земљишта које користе трећа лица;
- прати израду, доношење и примену просторних и урбанистичких планова и пројеката којима се уређује изградња и одржавање објеката и површина у приватној и другој својини, као и ловних и шумских основа за шуме у приватној својини;
- прати израду и инплементацију програма и пројеката развоја пољопривреде, туризма, уређења предела, санације и рекултивације оштећених и деградираних површина, као и програма и пројеката истраживања, очувања и презентације културно-историјских и природних вредности, научно-истраживачког и образовног рада
- донесе програм заштите и развоја зштићеног природног добра;
- донесе акт о унутрашњем реду и организацији чуваске службе и стара се о његовој примени.
- У складу са актом о унутрашњем реду који Стараоц доноси, уз претходно прибављену сагласност организационе јединице Градске управе надлежне за заштиту животне средине, уређују се правила за спровођење режима заштите и развоја, а нарочито:
  - 1) кретање и боравак посетилаца;
  - 2) коришћење природних ресурса;
  - 3) коришћење рекреативних и других јавних површина;
  - 4) коришћење путева (јавних, шумских, локалних и сл.);
- постављање информативних и других ознака;
- обављање научних истраживања и извођење истражних радова;
- обављање туристичких и угоститељских услуга и других делатности;
- посебне мере забране у спровођењу режима заштите;
- начин давања сагласности и одобрења у складу са овлашћењима стараоца и
- организацију и рад чуварске службе.

## **2. ЦИЉЕВИ И КОНЦЕПЦИЈА ЗАШТИТЕ ПРЕДЕЛА ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА "КОСМАЈ" ОПШТИ - СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ**

- унапређење система заштите и развоја подручја,
- очување биодиверзитета и екосистема,
- развој подручја у смислу рекреативног, еко - културног и руралног туризма,
- развој традиционалне пољопривредне производње ка производњи здраве хране,
- очување и заштита културних добара.

## ПРИОРИТЕТНИ ПРОГРАМСКИ ЦИЉЕВИ

Програмом заштите и развоја Предела изузетних одлика "Космај" утврђују се следећи приоритетни циљеви:

1. Очување *Предела изузетних одлика "Космај"*.
2. Заштита и очување станишта природних реткости.
3. Усклађивање дозвољених видова коришћења ресурса са потребама заштите и очувања.
4. Истраживања и валоризација компонената екосистема, успостављање континуираног мониторинга стања екосистема-угрожавајућих фактора, ефеката мера активне заштите и утицаја дозвољених активности.
5. Унапређење и развој едукативних активности.
6. Унапређење туристичко-рекреативних активности.
7. Сарадња у оквиру националне мреже заштићених подручја и у том оквиру одговарајуће презентације природних вредности.

## ПРИОРИТЕТНИ ПРОГРАМСКИ ЗАДАЦИ, МЕРЕ И АКТИВНОСТИ

На основу дугорочно опредељених циљева заштите и развоја Предела изузетних одлика "Космај" за период до 2010. године, Програм опредељује следеће задатке, мере и активности приоритетног карактера:

1. Организовање управљања, односно старања.
2. Доношење прописане планске и програмске документације.
3. Одређивање локација са природним реткостима и картирање истих.
4. Спровођење прописаног режима заштите ( представља приоритетни задатак али континуираног карактера ).
5. Успостављање свих потребних видова сарадње са постојећим корисницима заштићеног подручја и локалним становништвом.
6. Евидентирање угрожавајућих фактора, дефинисање мера за њихово ублажавање и отклањање ( спречити одлагање отпада, решавати питање испуштања отпадних вода, уређење простора око јавних чесми и др. ).
7. Формирање базе података о постојећем стању екосистема и постојећим видовима коришћења.
8. Успостављање одговарајућих облика сарадње у оквиру мреже заштићених природних добара.

### **3. ПРОГРАМ МЕРА И АКТИВНОСТИ НА СПРОВОЂЕЊУ ЗАШТИТЕ И РАЗВОЈА ПРЕДЕЛА ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА "КОСМАЈ" 5.1.1. ОРГАНИЗОВАЊЕ И ОПРЕМАЊЕ**

#### **ОБЕЛЕЖАВАЊЕ**

Обележавање граница Предела изузетних одлика "Космај" је у складу са Правилником о начину обележавања заштићених природних добара (Сл. гл. РС бр. 30/92,24/94,17/96).

У складу са наведеним Правилником и Решењем, обавеза Стараоца је и постављање ознака ПИО "Космај".

Поред граница и ознака планира се и постављање информативних табли и путоказа на локацијама које својим положајем то захтевају (прилази, раскршћа и сл.).

#### **ИЗРАДА АКТА**

У циљу потпунијег уређивања услова и начина коришћења подручја, уређивања односа са садашњим и будућим корисницима у складу са законским решењима и у циљу остваривања приоритетних задатака, донеће следећа акта:

- 1) Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби
- 2) Правилник о накнадама за коришћење природног добра

#### **УСКЛАЂИВАЊЕ ПЛАНОВА И ОСНОВА**

Одредбом члана 16. Решења о заштити Предела изузетних одлика "Космај" утврђена је обавеза усаглашавања шумских, ловних, водопривредних основа као и других планова и програма који обухватају заштићено подручје са одредбама Решења о заштити, Регионалним просторним планом административног подручја Београда и Просторним планом Републике Србије.

#### **ЧУВАЊЕ И НАДЗОР – ПРАЂЕЊЕ СТАЊА**

Чување и надзор, као део система управљања, односно старања над природним добром, која се реализује у смислу превентивне заштите, организовано је за сада кроз постојећу чуварску службу шумске управе "Липовица".

#### **ИЗРАДА ПРОГРАМА И ПРОЈЕКТА**

Годишњи програм заштите и развоја за спровођење петогодишњих задатака и активности предвиђених Програмом, ради се сваке године и представља план реализације за дату годину.

#### **ОДНОС СА ДРУГИМ КОРИСНИЦИМА ПРОСТОРА-САРАДЊА**

У циљу унапређења заштићеног подручја планира се сарадња са свим заинтересованим и надлежним субјектима:

- Града Београда
- сарадња са Општинама
- сарадња са надлежним Министарствима

- програмска сарадња са стручним установама (Завод за заштиту природе Србије, Завод за заштиту спомника културе, Институди и др.)
- програмска сарада са другим стараоцима заштићених природних добара у Србији
- програмска сарадња са еколошким покретима, планинарима, извиђачима, младим истраживачима и другим заинтересованим невладиним организацијама.

#### 4. ЗАШТИТА И КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ

##### ВЕГЕТАЦИЈА И ФЛОРА - МЕРЕ ЗАШТИТЕ И КОРИШЋЕЊА

- картирању вегетације и флоре и специфичних станишта
- картирању биотопа ретких врста
- просторној идентификацији локалитета са специфичном вегетацијом и флором
- искључивање тих површина из одређених видова коришћења
- заштити дрвећа, жбуња и остале вегетације на странама јаруга

##### ФАУНА - МЕРЕ ЗАШТИТЕ И КОРИШЋЕЊА

Поред општих мера заштите као што су забрана лова, осим санитарног, за ловну дивљач, **забрањено је:** коришћење замки и других видова хватања, уништавање, узнемиравање, сакупљање јаја, уношење страних дивљих врста без посебне сагласности.

Приоритетне мере морају бити усмерене на инвентаризацију и валоризацију фауне. Зато се планирају следеће активности:

- инвентаризација и валоризација фаунистичких вредности;
- просторна днтификација станишта-картирање;
- разрада директних мера заштите кроз годишње планове;
- изградња хранилишта, кућица за птице и сл.

#### 5. РАЗВОЈ ОСНОВНИХ ФУНКЦИЈА ПРЕДЕЛА ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА "КОСМАЈ"

Програм заштите и развоја *Предела изузетних одлика "Космај"* конципиран је тако да се њиме, између осталог пројектује развој основних функција као што су : научноистраживачка, васпитно-образовна, културна, информативно-пропагандна, промотивна и друге активности. Оне треба да допринесу бољем познавању предела, његовом истраживању, јавном представљању и сл. Успостављање и развој ових функција, пре свега, треба да обезбеди ефикаснију заштиту и одговарајуће коришћење подручја.

##### НАУЧНО- ИСТРАЖИВАЧКА АКТИВНОСТ

У циљу успостављања савременог система управљања, односно старања над заштићеним природним добром и стварање научне и стручне, информационо-документационе основе о стању и вредностима, а у сврху спровођења заштите и развоја планира се реализација једног броја научно-истраживачких пројеката:

1. Идентификација станишта ретких и угрожених биљних и животињских врста
2. Картирање станишта ретких и угрожених биљних и животињских врста и специфичне вегетације.
3. Инвентаризација фауне.
4. Истраживање споменика културе.

## **ВАСПИТНО - ОБРАЗОВНЕ И КУЛТУРНЕ АКТИВНОСТИ**

Основни садржај ових активности засниваће се на природној и културно-историјској вредности подручја. Реализоваће се у сарадњи са заинтересованим субјектима кроз програме едукације - семинари, кампови и др.

- 1.) Програми едукације- курсеви, семинари
- 2.) Програми осталих институција и појединаца

## **ИНФОРМАТИВНО - ПРОПАГАНДНИ РАД, ПРЕЗЕНТАЦИЈА И ПОПУЛАРИЗАЦИЈА**

Програмске активности у овој области конципиране су тако да се врши позитиван утицај на стварање представе о значају *Предела изузетних одлика "Космај"* и дају конкретне информације, да се популаришу природне и културне вредности подручја и утиче на интересовање посетилаца. Презентација и популаризација ће се остваривати кроз следеће активности :

- издавање пропагандног материјала ( плакат, проспекти, разгледнице )
- издавање посебних издања –публикације
- информисање кроз јавна гласила, повремено ће се давати информације и актуелна саопштења уз могућност организовања специјалне тематске конференције за новинаре
- снимање филма- спота
- формирање водичке службе

## **6. УРЕЂЕЊЕ ПРЕДЕЛА ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА "КОСМАЈ"**

Уређење *Предела изузетних одлика "Космај"* вршиће се у складу са одредбама Решења о заштити, просторно-планске и урбанистичке документације, на основу чега треба урадити Програм уређења подручја.

Уређење и опремање простора за потребе рекреације и презентације природних вредности и културних добара планира се у складу са прописаним забранама и ограничењима.

Реконструкција постојећих и изградња нових пратећих садржаја су важан детаљ кога треба предвидети и спровести ради уређења и презентације добра.

Даље активности на уређењу подручја наставиће се обележавањем и уређењем пешачких стаза, обележавањем посебних локалитета, изградом и постављањем осталих пратећих садржаја.

Уређење појединих локалитета детаљније ће се обрадити у Програму уређења и Годишњим плановима.

## 7. ФИНАНСИРАЊЕ ПРОГРАМА ЗАШТИТЕ И РАЗВОЈА ПРЕДЕЛА ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА "КОСМАЈ"

Чланом 54. Закона о заштити животне средине ( Сл.гл. бр.66/91 ), утврђено је да се средства за заштиту и развој заштићених природних добара обезбеђују:

- 1.) из буџета
- 2.) из прихода који се остварују вршењем делатности предузећа, односно организације која управља заштићеним природним добром
- 3.) од накнада за коришћење заштићеног природног добра
- 4.) из других извора у складу са законом

Истим законом утврђено је да за коришћење заштићеног природног добра, предузећа, друга правна лица и грађани – корисници плаћају НАКНАДУ предузећу, односно организацији која управља заштићеним природним добром. Средства која се остварују из накнада користе се за заштиту и развој заштићеног природног добра.

НАКНАДА се плаћа за:

- коришћење природних богатстава,
- коришћење заштићеног природног добра за потребе туризма, угоститељства, трговине, снимање филмова,
- коришћење посебно уређених или погодних терена за одређене намене (паркирање, рекреацију, спорт, постављање реклама и др. ),
- коришћење имена и знака природног добра,
- коришћење услуга предузећа које управља заштићеним природним добром.
- Политика Ј.П. “ Србијашуме “, у наредном периоду, у области обезбеђивања потребних финансијских средстава биће усмерена на следећи начин:
- да се из сопствених средстава континуирано обезбеђују финансијска средства, на основу посебно разрађених критеријума и стварањем интерних фондова
- да се средства по основу накнада обезбеђују по свим основама на које упућује закон, па ће се нарочито развијати инструменти за обезбеђивање средстава по овом основу
- да се за одређену врсту програмских задатака обезбеђују средства из Буџета града Београда, одговарајућих фондова и одговарајућа међународна средства, сагласно посебним програмима и пројектима.

Полазећи од наведеног, према карактеру и врстама програмираних радова, потребно је обезбедити средства по следећем критеријуму:

1. За програмске радове из оквира управљања подручјем *Предела изузетних одлика "Космај"* из сопствених средстава финансираће се: организовање и спровођење мера и активности у складу са Решењем о заштити, организовано оспособљавање кадрова из Предузећа за извршавање постављених задатака, израда Опште и Посебних шумских основа, чување и надзор, израда прописаних аката Предузећа. Финансирање водопривредних основа, просторне и урбанистичке документације вршиће се из

надлежних фондова, а управљач, односно стараоц ће обезбедити стручну помоћ где је то потребно.

2. За програмске радове заштите и коришћења посебних природних вредности Предузеће ће у потпуности или делимично финансирати пошумљавање, побољшавање квалитета шумских заједница, спровођење режима заштите, праћење стања, чување и надзор.

Остале активности које ће се спроводити кроз мере заштите вегетације, флоре и фауне, на основу посебних програма и пројеката, а које би за циљ имале инвентаризацију и картирање флористичких и фаунистичких вредности, финансираће се искључиво из буџета.

3. За програмиране послове из области заштите и коришћења природних ресурса из сопствених средстава финансираће се: нега шума, обнављање шума, заштита шума од фитопатолошких и ентомолошких обољења, заштита шума од пожара и од човека.
4. Развој основних функција Предела изузетних одлика "Космај" делимично ће финансирати Предузеће уз помоћ надлежних институција, буџета града Београда и буџета општина.

Прилив и висина финансијских средстава, као и учешће свих наведених субјеката у финансирању Програма заштите и развоја, детаљно ће се разрадити и дефинисати Годишњим програмима заштите и развоја.